

DOKUMENTINIAI FILMAI:

„1941 m. Birželio sukilimas“, 2007 m. (30 min.)

Režisierius Linas Augutis

Dokumentinis filmas pasakoja apie ginkluotą tautos sukilimą prieš sovietinius okupantus 1941-aisiais. Istorinius įvykius komentuoja istorikai, atsiminimais dalijasi sukilimo dalyviai.

„1941 metų tremtis vaikų akimis“, 2011 m. (18 min.)

Režisierius Jokūbas Vilius Tūras

Dokumentinis filmas pasakoja apie pirmąjį masinį Lietuvos gyventojų trėmimą į Sibirą 1941-ųjų birželio 14 dieną. Tuomet iš Lietuvos buvo išvežta apie 18 tūkst. žmonių, iš jų – kiek daugiau nei 5 tūkst. vaikų. Tik nedaugeliui jų pavyko išgyventi Sibiro pragare. Šiandien tie, kurie dar visiškai maži buvo prievarta išplėsti iš savo pasaulio, dalijasi skaudžiais liudijimais apie nežmoniškas sąlygas tremtyje – nuolatinį alkį, šaltį, ligas ir už viską stipresnę viltį vieną dieną grįžti į Lietuvą.

„Afganų sindromas“, 2013 m. (30 min.)

Režisierius Juozas Koreiva

Dokumentiniame filme subtiliai atskleidžiama Lietuvos piliečių, 1979–1989 metais dalyvavusių Sovietų Sąjungos Afganistano kare, psichologinė būsena. Nors karas jau seniai pasibaigė, jo padariniai giliai slypi karo dalyvių pasąmonėje: vieni vis dar kariauja sapnuose, kiti prisitaikė, tretii tyliai išėjo...

„Altajus 1941–1991“, 1991 m. (60 min.)

Autorius Gintautas Alekna

Dokumentinis filmas pasakoja apie pirmąją, pačią tragiškiausią lietuvių tremtį. 1941 m. tremtiniai dalijasi savo gyvenimo istorijomis, prisiminimais ir lūkesčiais.

„Antanas Lukša. Brolio pažadas“, 2023 m. (52 min.)

Scen. aut. ir rež. Rūta Sinkevičienė

Filmas skirtas Laisvės kovotojui, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos ilgamečiam vadovui ir Garbės pirmininkui, kuris ilgą laiką buvo gyvų ir žuvusių partizanų balsas, Lietuvos partizano Juozo Lukšos-Daumanto broliui, 100-ųjų gimimo metinių proga.

„Atiduok Tėvynei, ką privalai“, 2015 m. (30 min.)

Režisierius Algis Kuzmickas

Filme pasakojama apie visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimą, kuris įvyko 1949-ųjų žiemą Radviliškio rajone, Minaičių kaime, Stanislovo Mikniaus sodyboje įrengtame bunkeryje. 1949 m.

vasario 16 d. ten buvo pasirašyta Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio politinė Deklaracija, patvirtinusi partizanų siekį atkurti nepriklausomą demokratinę valstybę. Liudininkų pasakojimai ir bunkerio vietoje atlikti archeologiniai tyrimai padeda prisiliesti prie didvyriškų partizaninių kovų istorijos.

„Barikadų vaikai“, 1991 m. (10 min.)

Režisierius Vytautas Damaševičius

Dokumentinis filmas pasakoja apie Igną Šimulionį, jauniausiąjį iš trylikos žuvusiųjų 1991 m. sausio 13-ąją. Kas pastūmėjo jaunos žmonės ginti nepriklausomos valstybės vertybes? Ar eidami prie televizijos bokšto tądien jie buvo pasirengę žūti? Ar tam, kad taptum tautos didvyriu, reikalingas sąmoningas apsisprendimas? Į šiuos klausimus filme mėgina atsakyti Igno klasės draugai, tėvai, Sausio 13-osios įvykių dalyviai.

„Birželio ledas“, 2001 m. (30 min.)

Režisierius Romualdas Kaminskas

Pasakojama apie fizinį ir dvasinį lietuvių tautos naikinimą pirmosios sovietų okupacijos metais ir 1941 m. birželio trėmimą. Šių įvykių liudytojai Irena Valaitytė-Špakauskienė, Ričardas Vaicekauskas, Rytė Merkytė ir kiti dalijasi prisiminimais apie tremtį prie Laptevų jūros. Jų pasakojimus papildė Gintauto Martinaičio piešiniai.

„Dosjė“, 1990 m. (20 min.)

Režisierius Edmundas Zubavičius

Filmo tema – okupacija ir jos padaryta žala Lietuvai. Įvardijami patirti nuostoliai, pradedant trėmimais ir baigiant Stanislovo Žemaičio susideginimu Maskvoje 1990 m. balandžio mėn. Fiksuojami nauji neteisiniai veiksmai, kareivių grobimai, ekonominė blokada.

„Dvylikos žodžiai“, 2012 m. (31 min.)

Režisierius Justinas Lingys

Partizanai ir ryšininkai Elena Žilvytienė, Lionginas Meškauskas, Paulius Kirša-Vilkas, Alfonsas Indrelis-Algis, Juozas Algimantas Ruzgas-Nemunas, Jonas Adomonis, Adolfas Bulovas, Petras Čarna, Marijonas Mincė, Emilija Valonytė-Zalagėnienė-Amazonė, Juozapas Šatas, Bronislovas Grigonis-Bijūnas dalijasi savo prisiminimais apie pokarį ir rezistenciją.

„Ginkluotas pasipriešinimas“, 1999 m. (35 min.)

Režisierius Aleksandras Digimas

Dokumentiniame filme pasakojama apie ginkluotą partizanų kovą su okupaciniu SSRS režimu. Analizuojamos partizaninio karo priežastys, apžvelgiami partizaninio karo etapai, pasakojama apie partizaninės organizacijos kūrimąsi ir partizanų kasdienybę.

„Gyveno senelis ir bobutė“, 2007 m. (30 min.)

Režisierė Giedrė Beinoriūtė

Filmo režisierės senelių, išstremtų į Sibirą, gyvenimo istorija papasakota mažos mergaitės, savaip suprantančios anų dienų įvykius, lūpomis. Filme panaudotos fotografijos iš asmeninio autorės ir Genocido aukų muziejaus archyvo. Filmas pajavairintas animaciniais ir kino kronikų intarpais.

„Holokausto vaikai“, 2011 m. (28 min.)

Režisierius Justinas Lingys

Antrojo pasaulinio karo metu daugiau nei devyni iš dešimties Lietuvoje gyvenusių žydų tapo baisaus smurto ir masinių žudynių aukomis. Labiausiai pažeidžiami ir mažiausiai apsaugoti buvo žydų vaikai ir seneliai. Pagal nacių ideologiją visi jie buvo pasmerkti mirčiai. Tik nedaugeliui vaikų pavyko išsigelbėti. Vienas iš jų – prof. habil. dr. Markas Petuchauskas. Jo prisiminimuose giliai įsirėžę dramatiški XX a. įvykiai, kurie buvo žiaurūs ir tragiški visam kraštui. Tačiau ir tomis siaubo kupinomis dienomis Lietuvoje atsirado žmonių, kurių drąsa ir pasiaukojimas padėjo išgyventi. Išsigelbėjimas nuo mirties prilygo stebuklui.

„Įkaitai. 1941 m. liepa“, 2011 m. (25 min.)

Režisierius Algis Kuzmickas

Filmas pasakoja apie 1941 m. nacių įkaitais paimtus ir nužudytus Vilniaus gyventojus. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro atlikti istoriniai ir archeologiniai tyrimai atskleidžia masinės kapavietės, esančios Vilniuje, Panerių miško parko teritorijoje, paslaptį. Išlikusių liudininų parodymai, istorikų ir antropologų komentarai atverčia skaudų Lietuvos istorijos puslapį.

„Kapas 27/3. Vanago sugrįžimas“, 2020 m. (52 min.)

Režisierius Algis Kuzmickas

Dokumentiniame filme pasakojama labai sudėtingas Lietuvos partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago palaikų paieškas ir jų atradimą panaudojant naujausius mokslinius metodus.

„Kelias į amžinybę“, 1996 m. (50 min.)

Režisierius Vytautas Urbanavičius

Habil. dr. Vytauto Urbanavičiaus sukurtame dokumentiniame filme pasakojama apie Tuskulėnų dvaro teritorijoje 1994–1996 ir 2003 m. atliktus archeologinius tyrimus ir vyskupo Vincento Borisevičiaus palaikų identifikavimą.

„KGB 1-asis vidaus kalėjimas“, 2011 m. (25 min.)

Autorius Justinas Lingys

„KGB 1-asis vidaus kalėjimas“ kruvinomis žaizdomis įstrigęs žmonių atmintyje ir širdyse.

Tamsiausi ir skaudžiausi XX a. Lietuvos istorijos įvykiai, apgaubti paslapties skraiste, gyvi to meto liudininkų prisiminimuose, nejučia verčia susimąstyti, iš kur atėjome ir kur link einame.

„Kovojanti Lietuva fotografijoje“, 2012 m. (25 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Fotografija reikalinga tiems, kurie nori kurti istoriją kaip vaizdinę atmintį. Tai būdinga ir Lietuvos fotografijos atstovams nuo pat XIX a. vidurio, kai prasidėjo mūsų tautos kovos dėl laisvės, iki 1990 metų barikadų. Okupantų vykdomas tautos genocidas, religijos, papročių varžymas skatino priešintis, žadino tautinę savimonę ir šioje kovoje fotografija, kaip mūsų tautos vaizdinė atmintis, buvo viena iš tų priemonių.

„Kryžiai Sibiro žemėje“, 1992 m. (60 min.)

Autorius Gintautas Alekna

Dokumentinis filmas apie lietuvių tremties ir palaidojimų vietų paieškas. Supažindinama su darbais, kuriuos teko dirbti lietuviams, ir gyvenimo sąlygomis tremties vietose.

„Kruvinasis rugpjūtis“, 2004 m. (20 min.)

Režisierius Aleksandras Rubinovas

Filmas pasakoja apie sovietų lagerius Vorkutoje, ten vykusį kalinių sukilimą ir paminklo statybas mūsų dienomis.

„Laisvės žvalgas“, 2022 m. (1 val. 6 min.)

Režisierius Algis Kuzmickas, LGGRTC vyr. istorikas Dalius Žygelis

Filmas skirtas ginkluoto Lietuvos pasipriešinimo legendai Juozui Lukšai ir jo neįtikėtiniems prasiveržimams į Vakarų paminėti. Filmas sukurtas J. Lukšos 100-ųjų gimimo ir 70-ųjų mirties metinių proga.

„Lagerių moterys: Adelė Dirsytė“, 2011 m. (28 min.)

Autoriai Juozas Matonis ir Vytautas Damaševičius

Filmo herojei Adelei Dirsytei svarbiausi dalykai gyvenime buvo tikėjimas, šeima ir tėvynė. Sovietinių okupantų nuteista 10 metų lagerio ir 5 metams tremties visur, kur tik kalėjo, žodžiu ir malda ji palaikė likimo draugių dvasią. Deja, pati neatlaikė lagerių kankinimų ir mirė likus nedaug laiko ligi kalinimo pabaigos. Po pasaulį pasklido ir tapo žinomos į daugelį kalbų išverstos jos rankraštinės, lageryje sukurtos Sibiro kalinių maldaknygės. 2000 m. pradėta A. Dirsytės beatifikacijos byla.

„Lagerių moterys: Jadvyga Bieliauskienė“, 2012 m. (28 min.)

Autoriai Juozas Matonis ir Vytautas Damaševičius

Filme pasakojama apie aktyvią antisovietinio pasipriešinimo dalyvę Jadvygą Bieliauskiene, kuri už savo veiklą buvo du kartus kalinta Komijos ir Mordovijos lageriuose. Atgimimo metais ji įsiliejo į įvairių organizacijų veiklą, platino spaudą, įkūrė ir vadovavo Sausio 13-osios brolijai. Tai filmas apie moterį, kuri nesusitaikė su sovietine tikrove, nepabūgo pasipriešinti sistemai, savo atkaklia ir nuoseklia veikla palaikė negęstančią nepriklausomos tautos gyvenimo viltį.

„Lagerių moterys: Nijolė Sadūnaitė“, 2011 m. (29 min.)

Autoriai Juozas Matonis ir Vytautas Damaševičius

Tai pasakojimas apie vienuolę Nijolę Sadūnaitę, kuri aktyviai dalyvavo pogrindžio „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ leidime. 1974 m. ji buvo suimta ir nuteista. Trejus metus kalėjo Mordovijos griežtojo režimo moterų lageryje ir dar tiek pat išbuvo tremtyje Krasnojarsko krašte. Jos rašytiems pasakojimams pasklidus po pasaulį, apie ją buvo kalbama ir rašoma net Vakaruose. Filme apie sovietinių lagerių nužmogintą pasaulį pasakoja pati N. Sadūnaitė.

„Lagerių moterys: Stefanija Ladigienė“, 2011 m. (29 min.)

Autoriai Juozas Matonis ir Vytautas Damaševičius

Dokumentinis pasakojimas apie Stefaniją Paliulytę-Ladigienę, aktyvią Nepriklausomos Lietuvos visuomenės veikėją, mokytoją, generolo Kazio Ladigos žmoną. 1946 m. ji buvo nuteista 10 metų lagerio ir 5 metams tremties. Kalėdama Vorkutos, Taišeto lageriuose S. Ladigienė globojo ir rūpinosi jaunesnėmis kalinėmis, mokė jas ir skaitė joms poeziją. Ištvėrusi lagerius ir tremtį, ji grįžo į Lietuvą ir paskutinius savo gyvenimo metus praleido visų mylima savo dukters šeimoje.

„Laisvės kovoms atminti“, 2012 m. (222 min.)

Autoriai Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė ir Bernardinai.lt

Tai vaizdo pasakojimų rinktinė, kurią sudaro 8 vaizdo reportažai, fiksuojantys gyvų liudininkų, buvusių aktyvių pasipriešinimo dalyvių atsiminimus, tremties ir rezistencijos muziejų rinkinius, edukacinį darbą, istorikų komentarus, pasakojantys apie pogrindžio spaustuvę, Kalantos auką ir tikėjimo suvaržymą.

„Ledo vaikai“, 2011 m. (56 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Filmas supažindina su sovietinio teroro metu iš Baltijos šalių ištremtų ar tremtyje gimusių vaikų patirtimis ir likimais. Filmo kūrėjus domino, kaip tremtis paveikė vaikų pasaulėžiūros, humanistinių vertybių sistemos ir tautinio identiteto formavimąsi, kas lėmė buvusių tremtinių aktyvią poziciją siekiant Baltijos šalių nepriklausomybės ir ją atkuriant.

„Leiskit į Tėvynę...“, 2011 m. (55 min.)

Autoriai Gintautas Alekna ir Vytautas Ramanauskas

Dokumentinėje apybraižoje iš Mažeikių krašto kilę 1948, 1949 ir 1951 metų tremtiniai Irena Milevičiūtė-Skerstonienė, Telesforas Šimkus, Joana Opulskytė-Bugenienė, Bronius Petkus, Bronius Balvočius ir Ignas Budreckas dalijasi prisiminimais apie trėmimo operaciją, ilgą ir alinančią kelionę į tremties vietą, gyvenimą ir darbus tremtyje, mokslo galimybes ir sugrįžimą į Lietuvą. Pasakojimų įspūdį sustiprina fotografijos, ekspedicijų metu G. Alekno filmuoti vaizdai iš buvusių tremties vietų Krasnojarsko krašte ir Irkutsko srityje.

„Lietuviški kino dienoraščiai“, 1991 m. (58 min.)

Režisierius Saulius Beržinis

1991 m. ginkluotos sovietų agresijos inspiruotas filmas apie tautos valią būti laisvai ir nepriklausomai. Filme susipina Lietuvos valstybės ir lietuviško kino istorijos, jame panaudoti kino kronikų, vaidybinių filmų fragmentai, dokumentiniai 1991 metų sausio įvykių kadrai. Filme taip pat kalbinami žymūs Lietuvos kino kūrėjai: Arūnas Žebriūnas, Raimondas Vabalas, Henrikas Šablevičius, Jonas Vaitkus ir kiti.

„Lietuvos Prezidentas Aleksandras Stulginskis“, 2012 m. (27 min.)

Autoriai Justinas Lingys ir Gerimantas Statinis

Dokumentinis filmas pasakoja apie vieną ryškiausių XX a. Lietuvos istorijos asmenybių, valstybininką, buvusį Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininką, Steigiamojo Seimo pirmininką ir Lietuvos Respublikos Prezidentą Aleksandrą Stulginskį. Filme panaudota medžiaga iš ekspedicijos į Krasnojarsko kraštą, kurios metu aplankytos buvusių lagerių ir tremties vietos.

„Metraštininkas“, 2010 m. (24 min.)

Autorius Justinas Lingys

Dokumentinis filmas pasakoja apie Romą Kaunietį, kuris dar sovietmečiu pradėjo rinkti partizanų ir juos rėmusių žmonių atsiminimus. Metraštininkas iš Panevėžio yra išleidęs ne vieną knygą apie Lietuvos laisvės kovas ir kovotojus pokaryje, sukaupęs didžiulį garso įrašų ir nuotraukų archyvą.

„Mirties lageriai“, 2002 m. (25 min.)

Režisierius Aleksandras Rubinovas

Pasakojama apie Taišeto, Rešotų lagerius, kalinimo sąlygas, kalinių buitį. Atsiminimais dalijasi buvę politiniai kaliniai.

„(Ne)įmanomi pabėgimai. 1 dalis. 1940-ųjų įvykiai“, 2009 m. (45 min.)

Režisierius Jonas Ohman

Filme pasakojama apie Kybartų miestelį iki Antrojo pasaulinio karo, supažindinama su politine situacija Europoje 1939–1940 m., skirtingų šalių vyriausybių ir vadovų veiksmais. Detaliai nušviečiami 1940-ųjų birželio įvykiai ir prezidento Antano Smetonos pasitraukimas iš Lietuvos.

„(Ne)įmanomi pabėgimai. 2 dalis. Pirmoji okupacija“, 2009 m. (44 min.)

Režisierius Jonas Ohman

Filme pasakojama, kaip 1940 m. buvo vykdoma Lietuvos sovietizacija ir kaip sovietai perėmė valstybinės sienos apsaugą. Atskleidžiama, kokiais būdais buvo bandoma slapta pereiti sieną. Nemažai vietos skiriama gen. Stasio Raštikio pabėgimui, pasakojama, kokiais būdais buvo bandoma jį sugrąžinti atgal į Lietuvą.

„(Ne)įmanomi pabėgimai. 3 dalis. Pokaris“, 2009 m. (35 min.)

Režisierius Jonas Ohman

Filme pasakojama, kaip antrosios sovietų okupacijos metu buvo vis labiau stiprinama sienų kontrolė ir kaip Lietuvos partizanai bandė užmegzti ryšius su Vakarais. Minimimi Jono Deksnio, Juozo Lukšos žygiai. Be to, supažindinama su išslaptintais Vakarų žvalgybų (JAV, Švedijos) dokumentais, iš kurių atsiskleidžia jų požiūris į ginkluotą rezistenciją Lietuvoje.

„(Ne)įmanomi pabėgimai. 4 dalis. Bricha: žydų pabėgimai pokaryje“, 2009 m. (37 min.)

Režisierius Jonas Ohman

Filmas supažindina su sionistiniu judėjimu, žydų padėtimi Sovietų Sąjungoje ir Lietuvoje. Pasakojama apie įvairių sionistinių organizacijų veiklą pokaryje permetant žydus į Palestiną ir KGB metodus, taikytus kovojant su nelegaliais pabėgėliais.

„Nematomas frontas“, 2015 m. (76 min.)

Autoriai Vincas Sruoginis, Jonas Ohman ir Mark Johnston

Užsienio žiūrovui kurtas dokumentinis filmas pasakoja apie 1944–1953 m. Lietuvoje vykusį partizaninį karą. Partizanų istorijos faktai perteikiami per atvirus liudininkų ir amžininkų pasakojimus, tuometį siaubą, kankinimus ir narsą atskleidžia dar niekur nematyti archyviniai kadrai, o poetinę atmosferą kuria ištraukos iš legendinio partizano Juozo Lukšos-Daumanto dienoraščių. Jausmingumo filmui suteikia J. Lukšos ir Nijolės Bražėnaitės meilės istorija.

„Neokupuotas“, 2012 m. (49 min.)

Režisierė Ramunė Sakalauskaitė

Filmas pasakoja apie vieną aktyviausių antisovietinės rezistencijos figūrų Lietuvoje – Antaną Terlecką. Pogrindinės spaudos leidėjas, Lietuvos laisvės lygos įkūrėjas, kartu su bendražygiais 1979 m. rugpjūčio 23 d. parengęs ir išplatinęs „45 pabaltijiečių memorandumą“, dėl savo veiklos ne kartą

suimtas ir kalintas sovietų lageriuose. Filme apie tą metą ir jo herojų liudija šeimos nariai, Rusijos ir Lietuvos rezistencijos dalyviai, kiti A. Terlecką pažįstantys asmenys.

„Nesulaužyti priesaikos“, 2007 m. (55 min.)

Režisierė Agnė Marcinkevičiūtė

Pagrindinis filmo veikėjas ir pasakotojas – Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizanas Juozas Armonaitis-Triupas. Buvęs partizanas atvirai pasakoja savo gyvenimo istoriją: vaikystė ir jaunystė, ankstyvas apsisprendimas prisidėti prie Lietuvos laisvės kovotojų, sunkios kovos, draugų žūtys, išdavystės, žiaurūs tardymai ir kančios metai sovietų kalėjimuose ir lageriuose. Greta biografijos faktų dokumentiniame filme glaustai supažindinama su okupuotos Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo istorija, rodomi reti dokumentiniai kadrai, išlikę to meto dokumentai ir fotografijos.

„Palieku tau savo vaiką...“, 2005 m. (40 min.)

Režisierė Lilija Kopáč

Tai autentiška dviejų žmonių gyvenimo, meilės ir mirties istorija. Per karą Pranas Laucevičius savo namuose Telšiuose paslėpė žydaitę Rūtą Gurvičiūtę, jiedu pamilo vienas kitą. Meilė abiem kainavo gyvybę: juos nužudė paskutinę karo dieną. Pranas turėjo galimybę išsigelbėti, tačiau jis nepaliko Rūtos ir nuėjo su ja mirti.

„Partizaninis karas Lietuvoje 1944–1953 m.“, 2004 m. (12 min.)

Dokumentinė partizaninio karo Lietuvoje 1944–1953 m. apybraiža sukurta remiantis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus medžiaga. Taip pat panaudoti filmuoti intarpai iš meninio filmo „Vieni vieni“ (rež. Jonas Vaitkus, 2004 m.), rež. Vytauto Paliulio dokumentikos ir Lietuvos centrinio valstybės archyvo medžiagos.

„Partizanų spauda“, 2011 m. (26 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

XX a. Lietuvos istorijoje itin svarbus rezistencinės kovos laikotarpis, kuris prasidėjo 1944 m. ir truko iki 6-ojo dešimtmečio vidurio. Tuo metu ypač aktualus buvo visuomenės švietimas, nes jos moralines vertybes negailestingai naikino sovietinė propaganda. Lietuvos partizanų spauda – išskirtinis reiškinys pasipriešinimo kovų istorijoje. Dauguma leidėjų taip ir liko anoniminiai, jie, kaip karo korespondentai, darė savo darbus ir dažniausiai žūdavo mūšiuose, bunkeriuose.

„Partizanų stovyklų kompleksas Palapišės miške“, 2011 m. (27 min.)

Režisierius Justinas Lingys

Pirmajame partizaninio karo etape dideli pasipriešinimo būriai įsirengdavo masines stovyklas. Vėliau, suvokus, kad tokiomis sąlygomis atsilaikyti nepavyks, imta slapstyti mažesniais grupėmis ir rengti bunkerius, kurie buvo itin preciziškai maskuojami, daugeliu atvejų įrengiami po žeme. Palapišės miško partizanų stovyklų kompleksas priskiriamas pirmojo ir antrojo partizaninio karo

etapų sandūrai ir yra vienas iš paskutinių masinių stovyklų, kurios kasdienybę prisimena partizano vaikas Vytautas Nacys.

„Partizanų vaikai“, 2011 m. (27 min.)

Režisierius Justinas Lingys

Po Antrojo pasaulinio karo, sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą, prasidėjo gyventojų areštai, psichologinis ir fizinis teroras. Matydami savo tautiečių persekiojimus ir kančias į partizanų gretas atėjo ne vienas buvęs Lietuvos karininkas. Tarp jų buvo Jonas Žemaitis-Vytautas ir Adolfas Ramanauskas-Vanagas. NKVD (MVD) darbuotojai dėjo visas pastangas surasti partizanų vadus ir juos sunaikinti. Negalėdami kitaip išsiaiškinti J. Žemaičio-Vytauto ar A. Ramanausko-Vanago buvimo vietas, enkavėdistai stengėsi tai padaryti per jų vaikus.

„Paskutinė raudonojo teroro savaitė“, 2011 m. (12 min.)

Režisierius Algis Kuzmickas

Filmas pasakoja apie 1941 m. birželį sovietų okupantų vykdytas masines Lietuvos gyventojų, pirmiausia – politinių kalinių žudynes. Per kelias dienas skirtingose Lietuvos vietose (Rainiuose, Pravieniškėse, Panevėžyje ir kitur) buvo nužudyta apie 1,1 tūkst. žmonių. Filme kalba istorikas dr. Arvydas Anušauskas, cituojami liudininkų atsiminimai ir panaudota sovietinio režimo nusikaltimus liudijanti medžiaga iš Lietuvos centrinio valstybės archyvo.

„Paskutinis“, 2010 m. (55 min.)

Režisierius Algimantas Maceina

Filme pasakojama apie kovotoją už Lietuvos laisvę, paskutinį Vytauto apygardos partizaną Antaną Kraujelį. Filmas gausiai iliustruotas archyvinėmis fotografijomis, atsiminimais dalijasi partizano artimieji, giminės, kraštotyrininkai, bendražygiai.

„Red Terror on the Amber Coast“, 2008 m. (55 min.)

Režisierius Ken Gumbert

Amerikiečių sukurtas dokumentinis filmas apie Lietuvos okupaciją ir priešinimąsi kruvinajam teroriui nuo 1940 iki 1993 metų. Filmo autoriai, naudodami unikalias fotografijas ir kalbindami amžininkus, tikroviškai atskleidžia lietuvių tautos susidūrimo su okupantais dramatiškumą, leidžia pajusti to laiko gyvenimo pulsą. Pašnekovai: Nijolė Sadūnaitė, Antanas Terleckas, Valdas Adamkus, Vytautas Landsbergis ir kiti.

„Savilaida. Katalikiška spauda“, 2011 m. (25 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

1972 m. kovo 19 d. pasirodęs pirmasis „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ numeris buvo naujo pasipriešinimo sovietinei totalitarinei sistemai etapo pradžia, galimybė ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje skleisti informaciją apie Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių pažeidimus, apie protesto akcijas dėl

valdžios pareigūnų neteisėtos veiklos. Tai buvo skaudus smūgis komunistine propaganda, melu ir smurtu grindžiamai sovietinei sistemai.

„Savilaida. Liberalioji spauda“, 2011 m. (26 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Pogrindžio leidiniai sovietmečiu sutelkė dėmesį į tautines problemas, į Lietuvos istorijos pažinimą, tarybinės sistemos kritiką, lietuvių kalbos, kultūros bei tautinio sąmoningumo puoselėjimą. Bendra buvo tai, kad daugelį skirtingų krypčių tautinės ir liberaliosios spaudos leidėjų veikti skatino vidinis įsitikinimas, jog reikia ką nors daryti šaliai, tautos labui. Patys leidėjai teigė taip: „Pogrindžio spaudą leido žmonės, pareigos jausmo vedami“.

„Sovietmečio fotografija“, 2012 m. (26 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Iki šiol nėra vienos nuomonės apie lietuviškos fotografijos pasiekimus tarybiniu laikotarpiu. Ar lietuviška fotografija buvusi tik ideologijos tarnaitė, o tikroji meninė fotografija atsirado tik ėmus ją dėstyti aukštosiose mokyklose? Dar tarpukario fotografai įrodė, kad fotografija yra menas, tačiau šeštajame dešimtmetyje po sudėtingų istorinių įvykių viską reikėjo pradėti iš naujo.

„Sustingęs tvermės metas“, 1990 m. (18 min.)

Režisierius Henrikas Šablevičius

Politinio kalinio Balio Gajausko portretas.

„Tarpukario fotografija“, 2012 m. (25 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Daugelį istorinių įvykių šiandien jau nebegalime iliustruoti autentiškais daiktais, tačiau šią tuštumą užpildo fotografija, dokumentai, tiksliai atkuriantys negrįžtamai dingusią praeitį. Įdomu tai, kad atradimai šioje srityje neišsėmė – fotografijos kultūrinuose kloduose dar ir šiais laikais galima tikėtis aptikti nepažintų autorių ir jų darbų. Visi šie atradimai padeda atkurti trūkinėjančią fotografijos istorijos grandinę ir detaliau pažinti Lietuvos istoriją.

„The Soviet Story“, 2008 m. (85 min.)

Režisierius Edvinas Snore

Filmas pasakoja apie XX a. sovietų režimo įvykdytus nusikaltimus: ukrainiečių maršinimą badu, lenkų karininkų žudynes Katynėje ir kt. Lyginami komunistinis ir nacistinis režimai, kaip nusikalstami žmonijai, parodomi jų panašumai ir sąsajos. Pateikiama interviu su Vakarų ir rusų istorikais Normanu Deivisu ir Borisu Sokolovu, Rusijos rašytoju Viktoru Suvorovu, sovietų disidentu Vladimiru Bukovskiu, Europos parlamentarais, taip pat su sovietų teroro aukomis ir liudininkais.

„Tremties kelias. I dalis“, 1998 m. (30 min.)

Autorius Gintautas Alekna

Dokumentinis filmas apie 1991 ir 1992 metais organizuotas ekspedicijas į tremties vietas Altajaus ir Buriatijos kraštuose. Pasakojama apie tremtinių gyvenimo sąlygas, darbus, tremtinių tragiškus likimus.

„Tremties kelias. II dalis“, 1998 m. (30 min.)

Autorius Gintautas Alekna

Dokumentinis filmas apie 1993 ir 1994 metais surengtas ekspedicijas į tremties vietas Krasnojarsko ir Irkutsko srityse. Pasakojama apie darbus, kuriuos teko tremtiniam dirbti, apie nepakeliamas darbo ir gyvenimo sąlygas. Savo prisiminimais dalijasi buvę tremtiniai.

„Tremtinių vaikai“, 2011 m. (25 min.)

Autorius Justinas Lingys

Iki Antrojo pasaulinio karo didžiausia susidorojimo akcija su Lietuvos gyventojais buvo įvykdyta 1941 m. birželio 14–18 dienomis. Per kelias dienas buvo suimta ir iš Lietuvos išvežta apie 18 tūkst. žmonių, iš jų kiek daugiau nei 5 tūkst. vaikų. Trėmimus vykdė NKVD darbuotojai, o jiems talkino vietinis partinis sovietinis aktyvas. Daugumai Lietuvos gyventojų, retai peržengusių savo parapijos ribas, atrodė, kad atėjo pasaulio pabaiga.

„Tuskulėnų paslaptis“, 2009 m. (30 min.)

Režisieriai Vytautas Damaševičius, Juozas Matonis

Dokumentiniame filme atskleidžiama tragiška XX a. vidurio Tuskulėnų dvaro teritorijos istorija ir 1944–1947 m. Vilniaus NKGB (MGB) vidaus kalėjime nužudytų ir Tuskulėnuose užkastų žmonių likimai.

„Už Tėvynę Lietuvą“, 1991 m. (75 min.)

Režisierius Henrikas Šablevičius

Dokumentiniame filme pasakojama apie ginkluotą antisovietinį pasipriešinimą, mūšius su sovietų kariuomene, skaudžias netektis, suėmimus ir tardymus. Prisiminimais dalijasi buvę partizanai Kostas Kliučinskas, Juozas Petraška, Viktoras Šniuolis ir kiti. „Skiriame visiems, kurie labai norėjo gyventi ir nebijojo mirti už Tėvynę Lietuvą“, – rašoma filmo dedikacijoje.

„Važiuojam iš ukvatos“, 2004 m. (32 min.)

Režisierius Aleksandras Rubinovas

Dokumentiniame filme pasakojama apie Tomsko srities tremtinius ir paskutinius lietuvių trėmimus į Sibirą 1951–1952 m. „Šiandien jau visi žino, kad savo noru ten niekas nevažiavo ir jokios „ukvatos“ nebuvo. Važiavo verkdami, atplėšti nuo gimtųjų namų, nuo artimųjų, nuo savo žemės“, teigia filmo

autoriai.

„Vėliava iš plytų“, 1988 m. (30 min.)

Režisierius Saulius Beržinis

Filmas apie tragišką sovietinės armijos eilinio Artūro Sakalausko likimą, kuris, neatlaikęs pažeminimų sovietinėje armijoje, traukinio vagonė sušaudė septynis karius ir palydovą. Šioje dokumentinėje kino juostoje, kitaip nei tuometinėje žiniasklaidoje, A. Sakalauskas nevaizduojamas vien kaip kriminalinis nusikaltėlis, atskleidžiama pačioje sovietinėje armijoje vyravusi savivalė ir žiaurumai.

„Vilties etiudas“, 2007 m. (60 min.)

Režisierė Lilija Kopač

Prieškaryje Kaune gyvenusi dailininkė, knygų prekybininkė, piešimo ir vokiečių kalbos mokytoja Helena Holcman (Helene Holzman) vokiečių okupacijos metais tapo Kauno geto įvykių liudininke. 1941 metų birželį per pogromus Kaune visiems laikams dingo Helenos Holcman vyras, vėliau ir vyresnioji duktė devyniolikmetė Marija. Po šios baisios netekties Helena įveikė savo neviltį ir pasiryžo išgelbėti kuo daugiau žmonių.

„Žibutė – Rozalija Preibytė“, 2015 m. (59 min.)

Režisierius Justinas Lingys

Dokumentiniame filme „Žibutė – Rozalija Preibytė“ pasakojama apie politinės kalinės, poetės ir memuaristės R. Preibytės-Valiūnienės bei jos šeimos gyvenimą karo ir pokario laikotarpiu, kurio metu atsidūrė lageryje. Nuo jaunystės Žibutę lydėjo poezija, tad nenuostabu, kad ir šiame filme gausu atsiminimų ir eilėraščių iš poetės knygos „Ir aš ten buvau“. Filme taip pat aptariama ir ginkluota Lietuvos rezistencija prieš okupantus, kurios dalimi buvo ir filmo herojė bei jos artimieji.

„XIX a. spauda“, 2011 m. (24 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Dokumentiniame filme pasakojama apie spaudos draudimo laikotarpį, apie cenzūruojamos spaudos kelią į laisvę. Lietuvai XIX amžius – okupuoto krašto ir pavergtos tautos kovų dėl nepriklausomybės laikotarpis. Tuomet susiformavo lietuviškos spaudos poreikis kaip vienas iš stipriausių kovos priemonių kelyje į nepriklausomybę.

„XIX–XX a. pr. fotografai ir Vilnius“, 2012 m. (24 min.)

Autoriai Inga Berulienė ir Justinas Lingys

Nuo fotografijos atsiradimo Lietuvoje iki 1915 metų, kurie simboliškai apibrėžia senosios fotografijos pabaigą, didesnę dalis autorių dirbo Vilniuje ir fiksavo šio miesto vaizdus ir jo apylinkes, žmones. Gausiausias šios fotografijos paveldas sukauptas Lietuvos nacionalinio

muziejaus fonduose. Muziejininkų išsaugoti fotografijų archyvai, jų pristatymas visuomenei albumų, mokslinių studijų ar parodų forma padeda pažinti istoriją, pajusti estetinę fotografijų vertę.

VAIDYBINIAI FILMAI:

„Kai aš buvau partizanas“, 2008 m. (60 min.)

Režisierius Vytautas V. Landsbergis

Filmas byloja apie skaudžią šalies praeitį – sovietinę okupaciją ir partizaninį karą – ir kaip ji atsiliepia dabartinei žmonių kartai. Filmo herojus vaidina teatro spektaklyje „Bunkeris“, kurio metu išgyvena vizijas ir ima suvokti save kaip realiai egzistavusį berniuką, patekusį į partizaninio karo sūkurius.

„Liptai į dangų“, 1966 m. (96 min.)

Režisierius Raimondas Vabalas

Filme pasakojama apie įtemptą padėtį pokario kaime. Veiksmas vyksta 1948-aisiais, kai kaimuose įsitvirtinusi sovietų valdžia žiauriai kovojo su „buržuaziniais nacionalistais“, kuriuos lietuviai vadino miško broliais. Pasakojimo centre atsiduria vidutiniokų Indriūnų šeimyna. Šeima išyra, nes jos nariai atsiduria skirtingose barikadų pusėse: tėvas savo vienintelį sūnų slepia tiek nuo miškinių, tiek nuo stribų, jaunesnioji duktė susieja savo likimą su komjaunuoliu, o vyresniosios dukters vyras, buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas, yra nuožmus tarybinės valdžios priešas.

„Niekas nenorėjo mirti“, 1965 m. (107 min.)

Režisierius Vytautas Žalakevičius

Vaidybinio filmo veiksmo vieta – pokario kaimas, kuriame vyksta kruvina kova tarp kairiųjų jėgų, kurias čia įkūnija broliai Lokiai, ir pogrindžio pasipriešinimo dalyvių. Filmas buvo kuriamas sovietmečiu, tad režisierius negalėjo atvirai įvardinti svetimos okupacinės jėgos griauamojo vaidmens. Filme gausu užšifruotų lietuvių tautos kančios simbolių.

„Pabudimas“, 1989 m. (124 min.)

Režisierius Jonas Vaitkus

Filmas „Pabudimas“, pastatytas pagal to paties pavadinimo A. Škėmos pjesę, pasakoja apie 1940-ųjų vasarą, kai Lietuva tik ką buvo okupuota sovietų. Veiksmas vyksta saugumo tardymo rūsiuose – čia susitinka besiorganizuojančio pasipriešinimo dalyviai ir tardytojai, kurie, idant išgautų norimą informaciją iš suimtųjų, griebiasi pačių žiauriausių būdų.

„Skrydis per Atlantą“, 1983 m. (95 min.)

Režisierius Raimondas Vabalas

Vaidybiniame filme atkuriamas legendinis dviejų lietuvių Stepono Dariaus ir Stasio Girėno

žygdarbis – skrydis per Atlanto vandenyną iš Niujorko į Kauną. Deja, jo įgyvendinimui pritrūko vos kelių valandų kelio. Filme puikiai perteikta to meto politinė atmosfera.

„Vyrų vasara“, 1970 m. (93 min.)

Režisierius Marijonas Giedrys

Detektyvinio žanro filmas, nukeliantis į pokario provinciją. Keturis penktadalius filmo, palaikant įtampą, žiūrovas verčiamas spėlioti, kas iš tikrųjų yra pagrindinis personažas: ar stebuklingai išsigelbėjęs sunaikinto Lietuvos partizanų būrio kovotojas Zigmas Alsys, ar jo brolis Algimantas, sovietinio saugumo infiltruotas į kitą tokį būrį. Filme prabylama apie pokario laisvės kovų prasmę.